

LA QUOTIDIANA

FMR Fundaziun Medias Rumantschas, Via da Masans 2, 7000 Cuirra, 081 544 89 11, redacziun@fmr.ch



Dapli per ils bikers

En collavuraziun cun la vischnanca da Tujetsch e las Penderichas vules Mustér augmentar la purschida da vias da bike.

Pagina 5



Las festivitads èn a fin

Lentschatta da l'onn cuzza 15 dis en China. Cun l'emprima glina plaina finesch la festa. Tge che quai munta, legiais en la Chinaisaria.

Pagina 2

FMR FUNDAZIUN
MEDIAS
RUMANTSCHAS

südostschweiz

ENGIADINA

Bler travasch i'l «Hotel Sinestra»

Pel mumaint es l'hotel in Val Sinestra bain occupà: Var settanta personas abitan quaint per far il film cul titel «Hotel Sinestra». Las lavuors düraran fin in marz. I's tratta dad üna coproduziun da la firma ollandaisa Keplerfilms e la firma svizra Zodiac Pictures. Las rollas principalas giouvan uffants ollandais e belgiats. Da la partida sun eir divers uffants da tuot l'Engiadina Bassa chi fan da statists. Il film giouva in l'hotel in Val Sinestra causa ch'ün dals producents ollandais cugnuschaiva quist hotel fingià daspö sia infanzia. E cur ch'el es tuorna da creschü in Val Sinestra ha'l gnü l'idea per quist film. (fmr/fa)

Pagina 7

SURSELVA

L'aria inspironta da Luven



Las iniziantas Gerda Zurkirchen e Ricarda Caderas. FOTO DANI AMMANN

Gerda Zurkirchen e Ricarda Caderas ein menturas e trenadras per glied ch'enquera gl'equiliber. Omsduas ein coach e supervisuras. Ellas ein sentupadas l'emprema gada a Luven. El vitg natal da Ricarda ha la dunna dil cantun Zug priu domicil permanent. La stad vargada han las duas dunnas decidü d'instradar in project communabel. Ellas han fundau la purschida Berg-Luft. Quella porscha a personas ch'enqueran ruas e nova stabilitad interna ina dimora accumpignada. Il special ei che buca mo las duas trenadras assistan, mobein quasi gl'entir vitg. Il project cumpeggia aunc otg autras purschidas ch'ei dat a Luven. Naven dalla gastronomia, sur yoga, massascha e guidadas tras la cuntrada ha l'emprema gruppa empriu d'enconuscher ils da Luven. (fmr/abc)

Pagina 3

GRISCHUN CENTRAL

La «Revista digl noss Sulom» sot la marella

Avant en pèr emdas è cumpareida la tschentavla ediziun dalla «Revista digl noss Sulom». Las treis redactouras Pia Plaz, Bettina Cadotsch e Cornelia Candreia èn stadas responsablas per l'ediziun 100 cugl tema «Passiuns». E piglveir: igls e las 100 Surmiranas tgi las redactouras on dumando da lur passiuns on do raspostas divertentas tg'en ossa da liger ainten l'ediziun giubilara. La fegnaireira da chels 100 onns dalla revista è stada da porscher ena lectura bunga e divertenta. È chegl gartagea er ch'est'eda, cun l'ediziun giubilara? La FMR ò do ena lectura. (fmr/sb)

Pagina 8

Il Grischun vul salvar ses «aur blau»

Ils gudogns cun energia grischuna fan actualmain surtut interpresas da la Bassa. Ma a partir dal 2035 scadan bleras concessiuns d'ovras idraulicas. Cun sia nova strategia d'energia, approvada dal Cussegl grond, vul il chantun sez profiter dapli da l'«aur blau».

RTR/FMR

Cun 107 vuschs e senza cuntervusch ha il Cussegl grond approvà mardi la strategia d'energia da la regenza. Cun quella «Strategia chantunala concernent la forza idraulica» vul il Grischun prender sez las mastrinas enta maun, sch'i va per l'uschenumnà return a tschep (Heimfall). Tranter ils onns 2035–2050 scadan numnadain diversas concessiuns dad ovras idraulicas, las qualas produceschan 70% dal current en il Grischun. Enfin lura èn quel-

las anc per gronda part en possess dad interpresas da la Bassa. Cun il return a tschep «turnan» las ovras però tar la communitad ch'aveva surdà la concessiun, vul dir tar vischnancas e chantun (che lubescha las concessiuns). Ed exact en quel mument dal return a tschep duess vegnir en acziun la strategia, cun p.ex. laschar participar pli ferm chantun e vischnancas vi da las ovras ubain cun participar activain vi da la vendita da l'«aur blau» – co che l'energia grischuna è era vegnida numnada quests dis en il parlament grischun.

Bler laud – e puncts critics

Malgrà bler laud per la regenza, ha il Cussegl grond era piazzà ina decleraziun en connex cun la strategia. Questa decleraziun tuna in pau sco in'incumbensa supplementara (cun tun critic) per la regenza grischuna. Tranter auter vul il Cussegl grond che la regenza s'engaschia per piazzas en regiuns cun forza idraulica, per mantegnair u engrondir ovras existentas, per bajegiar novas ovras nua ch'i fa senn e per ina buna collavuraziun ed enclengentscha cun interpresas grondas da forz'idraulica.

Pagina 2

«Biar che vegnan tier nus a Luven
sesentan sco en in igniv schurmegiau.»

La coacha e supervisura Ricarda Caderas davart la purschida multifara a Luven. – Pagina 3



FOTO MARTIN CAMICHEL

La Chesa Poult e Calatrava

Ad es üna da las plü famusas chesas insomma in Engiadina. Ed uossa es il stabilimaint eir in possess dad ün nom cuntschaint: *Robertina Calatrava*, la duonna dal cuntschaint architect *Santiago Calatrava*, ho cumpro la Chesa Poult, üna chesa signurila immez la vschinauncha da Zuoz. Cuort auz Nadel d'eira gnida publisheda tar la vschinauncha la dumanda da fabrica per renover la chesa, integrand eir ün bagn cuviert. L'istorgia illustra da la Chesa Poult vain dimena scritta inavaunt. (fmr)

Pagina 7



30007



9 771424 749004

Servetsch d'abunents e da
distribuziun: tel. 0844 226 226
mail: abo@somedia.ch



Il team da Luven culla purschida multifara, da sen. Myriam Pelican, Dora Orfei, Irene Camenisch, Gerda Zurkirchen, Babina Cavegn, Gabriela Goll, Ricarda Caderas, Urs Nussbaum, Anne Claudel e Gabriela Hurschler. Silla foto mauncan Linda ed Andreas Schlegel, sco era Petra Nussbaum.

FOTO DANI AMMANN

Ella bun'aria da Luven

Gl'onn vargau han Ricarda Caderas e Gerda Zurkirchen fundau in project cumineivel. Quel includea quasi gl'entir vitg da Luven. Il num respectiv tetel «Berg-Luft» tradescha pauc d'ina purschida alternativa.

AUGUSTIN BEELI/FMR

Mintga vitg dalla Foppa ei auters e sedifferenziescha da tschels. Il caracteristic da Luven ei ch'il vitg para sco taccaus vid la costa lada dil Pèz Mundaun. Casas brin-neras e clavaus sefultschan in en l'auter, oriundamein era Luven in vitg serrau. La meglieraziun ha lu aviert la spunda viers la via lumneziana, leu ei oz il quartier Sut Currgins cun casas d'ina e pliras famiglias. «L'autenticidad ei aunc adina gronda», declara Ricarda Caderas-Vinzens. Ella ei carschida si a Luven e viva leu cun sia famiglia. Ses affons ein carschi e la mussadra da scoletta ha nezegiau ils onns vargai per seperfectziunar. Ina scolaziun supplementara ha ella terminau cul diplom da coach e supervisura. Ella sustegn ed accompogna persunas ch'enquoran gl'agen potenzial.

Culla populaziun

«Biars che vegnan tier nus a Luven sesentan sco en in igniv schurmegiau», manegia Ricarda Caderas. Uniun da giuventetgna, l'uniun da dunnas, las Fontanivas, sco era l'Uniun da pistrin porschan activitads, ils 160 habitonts s'entaupan ed ins s'enconuscha.

Ensem cun ina conhabitonta ch'ei vegnida si dalla Bassa vul Ricarda Caderas trer a néz

«L'jamna porta ruaus e distanza e muenta zatgei persistent.»

Gerda Zurkirchen

quei potenzial. Biars onns ha Gerda Zurkirchen luvrau ell'economia el cantun Zug. Il pign igniv Luven ei per ella in pign parvis. Omisduas, Gerda Zurkirchen e Ricarda Caderas, ein trenadras ed accompignadras da teams e persunas singulas. Gl'onn vargau ein ellas sedecididas d'instradar il project communabel «Berg-Luft» cul vitg e la populaziun.

Er a Luven san ins buca viver mo dall'aria fina. Biars penduleschan mintga gi a Glion ni pli lunsch. A Luven sez lavuran tschun purs da vacas ed in da nuorsas, ei dat ina resgia, ina pensiu, l'ustria Stiva Biala, in architect, ina

coiffeusa ed ulteriuras fatschentas pintgas cumpleteschan las structuradas economicas. Ricarda Caderas e Gerda Zurkirchen vulan sustener quella varietad.

Ruau e distanza

La davosa jamna da schaner han ellas beneventau a Luven ina pintga gruppa da persunas ch'ei separticipada ad in'jamna d'experiencias persunales. «L'jamna porta ruaus e distanza e muenta zatgei persistent», circumscriba Gerda Zurkirchen il project. In team da diesch persunas dil vitg, cun purschidas differentas, ei involvada. Participontas e participonts han saviu sevirer ella cuminonza da Luven. «Noss'jamna concentrada ha menau quella glieud ord lur mintgagi anonim», declara Ricarda Caderas.

La halla da gimnastica da Luven ei stada la basa dall'jamna da vacanzas. Las menadras e menturas han purschiu mintga gi in ritual matutin e l'assistenza alla gruppa. Las singulas persunas han saviu separticipar – adina cun glieud scolada dil vitg – a lecziuns da yoga, ellas han saviu ruassar e seschar tractar. «Il program ei sapientivamein buca staus surcargaus», declara Ricarda Caderas. Las persunas ein quasi «s'approfondidas» en Luven. Discuorer ed anflar s'ligiazions per la situaziun persunala, seslucrar cun massaschas e cosmetica, in luvratorei da teisser, sco era ina tura d'unviern han completau la dimora a Luven.

Diesch purschidas

«Luven ei in liug dil plascher e dalla cordialitad, per quei concept ei quei vitg sco fatgs», ha in participont scret. Igl ei ina persuna che viva e lavura en in'auter ambient e ch'enconuscheva buc il sentiment d'ina cuminonza pintga. Gerda Zurkirchen puntuescha ch'ella sezza hagi sentiu semegliontamein cu ella habitavi giu la Bassa e vegnevi si Luven en vacanzas.

La gruppa dil project «Berg-Luft» ha pernottau e luvrau el vitg, ella ha empriu d'enconuscher diesch purschidas alternativas, tuttas tgamunadas da habitonts dil vitg. L'indigena Ricarda Caderas e la neoindigena Gerda Zurkirchen han accompignau ils participonts. «Il concept da quei project a Luven ha potenzial. Jeu sun sesentida dacasa sco en ina famiglia, sco turista usitada san ins mai far quell'experiencia», ha ina dallas participontas commentau sia immersiuin dalla davosa jamna da schaner a Luven.



Ina lavur da gruppa eis ei stau da scriver silla neiv ina conclusiuin dall'jamna.

FOTO MAD

LUMNEZIA

Il cantun examinescha la sbuada en Lumnezia

El rom dalla sessiuin da fevrer dil Cussegl grond ha la Regenza rispundiu la dumonda dil deputau lumnezian Gian Derungs en connex cun sbuadas en Val Lumnezia.

Il deputau Gian Derungs ha constatau en differents loghens en Lumnezia deformaziuns periodicas dil terren. Gian Derungs ha vuliu saver dalla regenza sch'il territori da sbuada vegni survegliuau sistematicamein dil cantun. E sch'il cantun prevedi mesiras per far remediura persistenta en ils loghens pertuccai? La regenza ha

rispundiu la dumonda en la sessiuin da fevrer. Grazia als scalems construi el Glogn hagi ins constatau neginas erosions verticalas. La dinamica dalla sbuada resti cheutras pli u meins stabila. En certs loghens detti ei suenter unviarns cun biara neiv ni cun biara plievigia bein certs moviments ni sbuadas. Igl Uffez cantun d'uaul e

prighels dalla natira examineschi dapresent tenor il turnus usitau il prighel dalla sbuada lumneziana. Ins duessi survegnir el decuors digl onn 2022 ina ni era pliras rispostas, denter auter sch'ei drovi ina surveglionza permanenta. Il cantun vegni, sche necessari, a procurar cun reparaturas che la via en Lumnezia resti carrabla. (fmr/mg)

LAAX

In tschunavel «Snowpark» sil Crap

Il territori da skis da Laax ei enconuscents per sias pusseivladads dad ir cun skis a moda creativa e libra. Quater parcs specials, endrizza apostas per siglir sco era per freestyle, lu la pli gronda mesapipa dil mund carmalan cunzun la giuventetgna. Buca per nuot ha Laax retschert dacuort per la sisavla gada il premi sco meglier freestyle resort dil mund. Quella distincziun vegn buca da sesez, ils responsabels han adina novas ideas co els savessen entusiasmar ils adherents dalla neiv entira e dils segls. La davosa fin d'jamna ha la gruppa Arena Alva aviert in tschunavel Snowpark cul num «Free60». Quel han ins baghegiu el territori denter il Crap Sogn Gion e la staziun dil Plaun. Il special da quella purschida ei ch'els elements ein baghegiu en areals ch'ei buca preparai cun maschinas ed ils indrezs da lenn ein curclai cun neiv. Il «Free60» consista da 18 differents obstachels successivs sco rampas, punts, petgas e segls. Il niev e tschunavel «Snowpark Free60» ei adattaus mo per fetg buns skiunzs. (cdm/fmr)

VUORZ



Ann Nielsen concertescha a Vuorz.

FOTO SUSI ROTHMUND

Concert d'Ann Nielsen egl Ucliva

El rom dalla retscha d'arranschaments «Cultura Vuorz/Waltensburg» concertescha Ann Nielsen sonda proxima, ils 19 da fevrer 2022 allas 20.15 el hotel Ucliva. La cantautura oriunda dil Danemarc habitescha a Vuorz. Cun sia ferma vusch da soul-blues ed atgnas cumposiziuns procura ella per in'interessanta atmosfera da concert. Sonda proxima vegn ella accompignada da Tumasch. L'entrada ei libra, ei vegn arranschau ina collecta. Damai ch'il diember da plazs ei limitaus vegn ei supplicau da s'annunziar. www.cultura-vuorz.ch. (cdm/fmr)

DEGEN



Norbert Cavegn, il president dil comite d'organisaziun digl Open air Lumnezia.

FOTO RTR

Agl Open air Lumnezia 2022 duei vegnir festivau sco avon la pandemia

Igl Open air Lumnezia duei haver liug uonn tuttina sco avon la pandemia. Il president dil comite d'organisaziun Norbert Cavegn vesa il mument negins craps da scarpetsch. Els seigien lunderv da planisar igl arranchament sco sch'ei havess mai dau la pandemia. Vul dir: «Nus havein entschiet culla lavur leu nua che nus havein calau avon dus onns. Craps da scarpetsch ves'jeu il mument negins sin fundament dil svilup actual. Nus essan dil meini che nus possien realisar igl open air quest onn.» Era vid il program vegn ei buca a dar grondas midadas cumparegliu culs plans d'avon dus onns. Il line-up en detagl vegnan ils organisaturs a comunicar proximamein. In plan b pigl Open air Lumnezia dat ei buca il mument. Il festival cun in publicum da tut en tut 18 500 persunas ha liug dils 21 entochen ils 23 da fenadur 2022 a Degen.

Optimissem enteifer la branscha

Sco quei che Norbert Cavegn di, ei il comite d'organisaziun digl Open air Lumnezia staus stediamein in contact cun differents acturs dalla branscha da festivals svizra: «Ins senta che la motivaziun ei cheu e ch'ins vesa il horizont.» Il mument seigi ei era buca impurtant da saver schebein ils arranschaments stoppien vegnir organisai cun ni senza certificat. «Sche nus mirassen gia ussa sin tut, lu dess ei adina in motiv da buca organisar in festival. Tenor mei fuss quei la fallida via», puntuescha Norbert Cavegn. (rtr/fmr)